

Peter Brixtofte og Erik Rasmussen: »Erhvervs­livets nye ejere – pensionsfondes opkøb af danske aktier«, Forlaget Management, 1981, 88 sider + bilag.

Bogen er en gennemgang af de tre domine­rende pensionsfonde, PKAs, LDs og ATPs in­vesteringer i danske aktier. Pensionskassernes historie og lovgrundlaget for deres investe­ringspolitik og deres investeringssamarbejde (ATP og LD må i 1980 tilsammen eje op til 20% af aktiekapitalen i en virksomhed) gen­nemgås. Bogens dokumenterende afsnit inde­holder oversigter over pensionskassernes in­vesteringer og nominelle aktiebeholdninger. En fremskrivning af pensionskassernes midler vi­ser, at de år 2000 vil være i stand til at eje 97,8% af aktiekapitalen i de børsnoterede sel­skaber. Af mulige konsekvenser nævnes: at pensionskasserne kan tænkes at danne kartel­ler eller slutte sig sammen – dette skal afvær­ges gennem lovgivning; at pensionskasserne kommer i hænderne på personer, der vil an­lægge »politiske vurderinger og ikke økonomi­ske ved fastlæggelse af investeringer« (side 39); arbejdsgivernes »magt vil blive meget lil­le. De skal holde sig gode venner med fagfor­eningerne, der styrer pensionskasserne (...) Det vil blive den omvendte verden, når den tids Karl Hjortnæs på lønmodtagernes vegne kræver lettelser i aktieselskabslovgivningen, mens den tids Uffe Ellemann-Jensen eller Lars P. Gammelgård forlanger, at Monopolrådet griber stærkere ind over for magtkoncentra­tionen i erhvervslivet«. (side 40-41).

Jesper Strandskov, Steen Thomsen og Torben Pedersen: »Ejerforhold og konkurrenceevne i dansk erhvervsliv«, Erhvervsfremme Styrel­sen, 1994, 117 sider.

Analysen er det nyeste danske bidrag til at afdække ejerforhold i danske virksomheder, koncerner, m.v. om end sigtet er at belyse om forskellige ejerformer påvirker konkurrenceev­nen og ikke direkte relaterer sig til magtbegre­ber. 274 koncerners forhold gennemgås for pe­rioden 1982 til 1992, og af konklusioner med relevans for en magtanalyse kan nævnes, at ejerforholdene i 80'erne har været nogenlunde stabile, og at der kun findes en lille andel med spredt ejerskab. Kun cirka 20% af de største koncerner er ikke majoritetsejede (familieejers­kab, udenlandsk ejet, statsejet, fondsejet) eller andelsselskaber. »Et særligt dansk træk er den betydelige udbredelse af erhvervsdrivende

fonde. Dette indebærer, at ejerforholdene i Danmark generelt kan betragtes som relativt lukkede i den forstand, at det kan være vanske­ligt for en udenforstående investor at erhverve en væsentlig indflydelse på danske virksomhe­der uden en forudgående forståelse med sel­skabets hovedaktionærer, som typisk kun har aktie og stemmeandele på nogle få procent (...) Når der i internationale sammenligninger skelnes mellem markeds- og bankbaserede ejersystemer, er det markant, at Danmark ikke kan indplaceres under nogle af de to. Nok er den danske ejerskabsstruktur markedsbaseret, bl.a. fordi staten ikke spiller nogen væsentlig rolle, men kun til en vis grænse: Dels er de største aktieselskaber i et koncentreret ejer­skab, og dels er andelsselskaber mindre om­ sættelige end i den angelsaksiske verden. Pen­geinstitutterne har ingen central ejerplace­ring« (side 93-94).

Johannes Michelsen: »Pengene eller livet – privat ejendomsret, aktieselskaber og politik«, Sydjysk Universitetsforlag, 1991, 411 sider.

Michelsens bog falder uden for den gængse ejerskabskortlægning ved at være en Haber­mas-orienteret analyse af aktieselskabsfor­mens historie i Danmark, hvis retlige regule­ring ses som »systemverdenens« (aktieselska­bet) gradvise overtagelse af forhold i »livsver­denen« (det personlige ejerskab) og den fore­stillings- og værdikamp, dette afstedkommer. Fra konklusionen kan nævnes, »at der fra start­en var en udbredt, subjektiv modstand blandt ejerne mod at anvende aktieselskabsformen (...) Aktieselskabets helt store gennembrud omkring 1970 skyldtes imidlertid, at den gene­relle omlægning blev forstærket af en omlæg­ning af skatteforholdene (...) Legitimationen af aktieselskaberne har imidlertid siden 1973 befundet sig i et vadeded, der falder sammen med en generel krise for legitimationen af vel­færdsstaten. Ejerne accepterer ikke længere utvetydigt, at staten ekspanderer sin admini­strative magt, fordi den så kommer til at berøre de pengemæssige aspekter af ejerrelationen og den indflydelse, der knytter sig hertil. Om­vendt forholder arbejderne sig tvetydigt – ja nærmest rådvildt – til, om statens ekspansion i forhold til erhvervslivet skal fortsætte, eller om de selv og deres organisationer skal påtage sig dele af ansvaret for markedets funktion via medarbejderindflydelse og medejerskab (...) Hvad særligt angår medarbejdernes indflydel-